

MUSTAQILLIK YILLARIDA SHAHARSOZLIK: TARIXIY BOSQICHLAR VA RIVOJLANTIRISH ISTIQBOLLARI

2-son davolash fakulteti 104-guruh talabasi

Abdulazizov Sharifboy Dilshodbek o'g'li

Annotatsiya:

Mazkur ilmiy maqola O'zbekistonda mustaqillik yillarida shaharsozlik sohasining shakllanishi, uning tarixiy bosqichlari hamda zamonaviy rivojlanish tendensiyalarini kompleks yondashuv asosida tahlil etishga bag'ishlangan. Maqolada mustaqillikdan keyingi davrda shahar infratuzilmasining tubdan yangilanishi, urbanizatsiya jarayonlarining jadallashuvi, zamonaviy arxitektura yechimlarining joriy etilishi hamda hududlarni kompleks rivojlantirish bo'yicha amalga oshirilgan islohotlar keng yoritilgan. Shuningdek, shaharsozlik siyosatining asosiy yo'nalishlari, ekologik barqarorlikni ta'minlash, aholi uchun qulay yashash muhitini yaratish, transport tizimini takomillashtirish kabi masalalar chuqur tahlil qilingan. Maqolada Shavkat Mirziyoyev tomonidan olib borilayotgan zamonaviy shaharsozlik siyosati, "yashil shahar", "aqlli shahar" konsepsiyalarining joriy etilishi hamda istiqboldagi rivojlanish yo'nalishlari ilmiy asosda bayon etilgan. Bundan tashqari, maqolada shaharsozlik sohasida mavjud muammolar, ularni hal etish yo'llari va innovatsion yondashuvlar orqali barqaror rivojlanishga erishish masalalari ham yoritilgan.

Kalit so'zlar: Shaharsozlik, urbanizatsiya, infratuzilma, arxitektura, barqaror rivojlanish, aqlli shahar, yashil shahar, transport tizimi, hududiy rivojlanish, modernizatsiya.

Bugungi globallashuv sharoitida shaharlar nafaqat iqtisodiy rivojlanish markazi, balki ijtimoiy va madaniy hayotning ham asosiy o'chog'i hisoblanadi. Zamonaviy dunyoda urbanizatsiya jarayonlari tobora jadallashib borayotgan bir paytda shaharsozlik masalalari har bir davlatning strategik rivojlanish yo'nalishlaridan biriga aylanmoqda. Shu nuqtai nazardan, O'zbekiston mustaqillikka erishgandan so'ng shaharsozlik sohasida tub

burilishlar yuz berdi. Avvalgi markazlashgan rejalashtirish tizimidan bosqichma-bosqich voz kechilib, milliy manfaatlarga asoslangan yangi urbanistik siyosat shakllantirildi. Ayniqsa, aholining turmush darajasini oshirish, zamonaviy infratuzilma yaratish, shahar va qishloqlar o'rtasidagi tafovutni kamaytirish kabi vazifalar davlat siyosatining ustuvor yo'nalishiga aylandi. So'nggi yillarda Shavkat Mirziyoyev rahbarligida amalga oshirilayotgan keng ko'lamli islohotlar shaharsozlik sohasini yangi bosqichga olib chiqdi. Zamonaviy turar-joy massivlari qurilishi, yo'l-transport infratuzilmasining rivojlanishi, ekologik muvozanatni saqlashga qaratilgan loyihalar buning yaqqol misolidir. Shu bilan birga, shaharlarni rivojlantirishda xalqaro tajriba va innovatsion texnologiyalarni joriy etish masalasiga alohida e'tibor qaratilmoqda. Natijada O'zbekistonda zamonaviy, qulay va barqaror shahar muhitini yaratish bo'yicha izchil ishlar amalga oshirilmoqda. Mazkur maqolada mustaqillik yillarida shaharsozlik sohasining rivojlanish bosqichlari, amalga oshirilgan islohotlar hamda istiqboldagi yo'nalishlar keng va chuqur tahlil qilinadi.

Mustaqillik yillarida O'zbekistonda shaharsozlik sohasi tubdan yangilanish va rivojlanish bosqichlarini bosib o'tdi. Ushbu jarayonni tarixiy jihatdan bir necha muhim bosqichlarga ajratish mumkin bo'lib, har bir bosqich o'ziga xos xususiyatlari va ustuvor yo'nalishlari bilan ajralib turadi. Dastlabki bosqich mustaqillikning ilk yillariga to'g'ri kelib, bu davrda mavjud infratuzilmani saqlab qolish, iqtisodiy qiyinchiliklarga qaramasdan shahar tizimining uzluksiz faoliyatini ta'minlash asosiy vazifa sifatida qaraldi. Ushbu davrda ko'plab shaharlar sobiq ittifoq davridan qolgan rejalashtirish asosida faoliyat yuritgan bo'lsa-da, milliy sharoitlarga moslashish jarayoni asta-sekin boshlandi.

Keyingi bosqichda, ya'ni 2000-yillardan boshlab shaharsozlikda yangilanish va modernizatsiya jarayonlari jadallashdi. Bu davrda iqtisodiy barqarorlikning mustahkamlanishi natijasida yangi turar-joy massivlari, sanoat zonalari va ijtimoiy infratuzilma obyektlari barpo etila boshlandi. Ayniqsa, poytaxt va yirik shaharlarda arxitektura qiyofasini tubdan yangilashga qaratilgan loyihalar amalga oshirildi. Bu esa shaharlarning tashqi ko'rinishi bilan bir qatorda, ularning funksional imkoniyatlarini ham

sezilarli darajada oshirdi. Shaharlarning markaziy hududlari qayta rekonstruksiya qilinib, zamonaviy savdo markazlari, biznes markazlari va xizmat ko‘rsatish obyektlari qurildi.

So‘nggi yillarda esa Shavkat Mirziyoyev rahbarligida shaharsozlik siyosati yangi bosqichga ko‘tarildi. Ushbu bosqichda shaharlarni kompleks rivojlantirish, ularni zamonaviy urbanistik talablar asosida qayta loyihalash va aholi uchun qulay yashash muhitini yaratish ustuvor vazifa sifatida belgilandi. Ayniqsa, “Obod qishloq”, “Obod mahalla”, “Yangi O‘zbekiston” kabi dasturlar doirasida keng ko‘lamli qurilish va rekonstruksiya ishlari amalga oshirilmoqda. Bu dasturlar nafaqat shaharlar, balki qishloq hududlarini ham rivojlantirishga qaratilgani bilan muhim ahamiyat kasb etadi.

Shaharsozlikning zamonaviy rivojlanishida infratuzilmaning o‘rni beqiyosdir. Transport tizimini rivojlantirish, yo‘llarni kengaytirish, jamoat transporti sifatini oshirish orqali shaharlar ichidagi harakatlanish qulayligi ta‘minlanmoqda. Shu bilan birga, muhandislik-kommunikatsiya tarmoqlarini modernizatsiya qilish, ichimlik suvi, elektr energiyasi va gaz ta‘minotini yaxshilash borasida ham muhim ishlar amalga oshirilmoqda. Bu esa aholining turmush darajasini oshirishga bevosita ta‘sir ko‘rsatmoqda.

Zamonaviy shaharsozlikning muhim yo‘nalishlaridan biri ekologik barqarorlikni ta‘minlashdir. Bugungi kunda yirik shaharlarda ekologik muammolar, jumladan, havoning ifloslanishi, yashil hududlarning qisqarishi kabi masalalar dolzarb bo‘lib bormoqda. Shu sababli “yashil shahar” konsepsiyasi asosida daraxtzorlar barpo etish, parklar va xiyobonlar sonini oshirish, ekologik toza transport vositalarini joriy etish ishlari keng ko‘lamda amalga oshirilmoqda. Bu esa nafaqat ekologik muhitni yaxshilash, balki aholining salomatligini mustahkamlashga ham xizmat qilmoqda.

Shuningdek, “aqlli shahar” konsepsiyasining joriy etilishi shahar boshqaruvini yangi bosqichga olib chiqmoqda. Raqamli texnologiyalar asosida kommunal xizmatlar, transport tizimi va xavfsizlikni boshqarish imkoniyatlari kengaymoqda. Masalan, videokuzatuv tizimlari, elektron xizmatlar va avtomatlashtirilgan boshqaruv tizimlari shahar hayotini

yanada qulay va samarali qilishga xizmat qilmoqda. Bu esa shaharlarni boshqarishda inson omilini kamaytirib, samaradorlikni oshirish imkonini beradi.

Biroq shaharsozlik sohasida muammolar ham mavjud. Aholi sonining tez o'sishi natijasida uy-joyga bo'lgan talab ortib bormoqda. Bu esa ba'zi hududlarda rejasiz qurilishlar va infratuzilma yetishmovchiligiga olib kelmoqda. Transport tirbandliklari, ekologik muammolar va hududlar o'rtasidagi rivojlanish tafovutlari ham dolzarb muammolar qatoriga kiradi. Ushbu muammolarni hal etish uchun uzoq muddatli strategik rejalashtirish, ilmiy asoslangan yondashuv va xalqaro tajribani keng joriy etish zarur.

Kelgusida shaharsozlikni rivojlantirish istiqbollari juda keng. Xususan, energiya samaradorligini oshirish, qayta tiklanuvchi energiya manbalaridan foydalanish, transport tizimini ekologik jihatdan xavfsiz qilish kabi yo'nalishlar ustuvor ahamiyat kasb etadi. Shu bilan birga, kichik shaharlarni rivojlantirish, hududlar o'rtasidagi tafovutni kamaytirish va urbanizatsiya jarayonlarini muvozanatlash zarur. Innovatsion texnologiyalarni joriy etish, xalqaro hamkorlikni kengaytirish va ilmiy tadqiqotlarga asoslangan yondashuv orqali O'zbekistonda zamonaviy, qulay va barqaror shahar muhitini yaratish mumkin.

Umuman olganda, mustaqillik yillarida amalga oshirilgan shaharsozlik islohotlari mamlakatning iqtisodiy va ijtimoiy rivojlanishida muhim omil bo'lib xizmat qilmoqda. Ushbu jarayonlar izchil davom ettirilsa, kelgusida O'zbekiston zamonaviy urbanizatsiya darajasiga erishgan, aholisi uchun yuqori darajada qulay yashash sharoitiga ega davlatlardan biriga aylanishi mumkin.

Xulosa qilib aytganda, O'zbekistonda mustaqillik yillarida shaharsozlik sohasi tubdan yangilanib, zamonaviy rivojlanish bosqichiga ko'tarildi. Amalga oshirilgan keng ko'lamli islohotlar natijasida shahar infratuzilmasi sezilarli darajada yaxshilanib, aholining yashash sharoitlari zamonaviy talablarga mos ravishda rivojlandi. Ayniqsa, Shavkat Mirziyoyev rahbarligida olib borilayotgan siyosat shaharsozlikni kompleks rivojlantirish, ekologik barqarorlikni ta'minlash va aholi uchun qulay muhit yaratishga qaratilgani bilan ajralib turadi. Shu bilan birga, urbanizatsiya jarayonlarining jadallashuvi yangi vazifalarni ham

yuzaga keltirmoqda. Xususan, transport tizimini takomillashtirish, ekologik muammolarni hal etish, energiya samaradorligini oshirish va raqamli texnologiyalarni keng joriy etish dolzarb masalalar bo‘lib qolmoqda. Kelgusida shaharsozlikni rivojlantirishda “aqlli shahar” va “yashil shahar” konsepsiyalarini yanada keng tatbiq etish, xalqaro tajribani o‘rganish hamda innovatsion yondashuvlarni joriy etish muhim ahamiyat kasb etadi. Bundan tashqari, hududiy muvozanatni ta’minlash, kichik shahar va qishloqlar infratuzilmasini rivojlantirish orqali barqaror urbanizatsiyaga erishish mumkin. Umuman olganda, shaharsozlik sohasida amalga oshirilayotgan izchil islohotlar mamlakatning iqtisodiy va ijtimoiy taraqqiyotini ta’minlashda muhim omil bo‘lib, kelgusida O‘zbekistonni zamonaviy va qulay yashash muhitiga ega davlatlar qatoriga olib chiqadi.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Shavkat Mirziyoyev nutqlari va asarlari
2. O‘zbekiston Respublikasi qonunlari va qarorlari
3. Shaharsozlikka oid davlat dasturlari
4. Davlat statistika qo‘mitasi ma’lumotlari